

AFRIKA FELEMELKEDŐBEN? BRICS – AVAGY A FÜGGŐSÉG DIVERZIFIKÁLÁSA

TARRÓSY ISTVÁN

Kétség sem férhet hozzá, hogy egy újfajta lendület érkezik a nemzetközi rendszer „szemiperifériáiról” feltörekvő országaiból. Amikor az afrikai kontinens sorsát és 21. századi fejlődését vizsgáljuk, nagyra értékelhetjük az olyan kritikus és megalapozott elemzéseket, amilyen Ian Tayloré is, hisz ezek segítségével jobban megérthetjük a manapság egyre több helyről hallható „Afrika felemelkedése” mantrát. A tudományos közösségben nem csupán a Globális Dél szereplőinek – mint például Kína, India, Brazília vagy Törökország és Dél-Korea – ismételt megjelenéséről folyik vita, hanem egyúttal az 1970-es évek politikai gazdaságtanának visszatéréséről is. Az „Afrika felemelkedőben? BRICS – avagy a függőség diverzifikálása” című kötet egy szilárd alapokon nyugvó tudományos mű, mely elsősorban nem a függőség új formáira próbálja felhívni a figyelmet, hanem sokkal inkább azokra az újfajta entitásokra, melyek külső erőkként hoznak létre még inkább függő kapcsolatokat az afrikai országok számára. Taylor a kereskedelmen – gondolatmenetének fő motívumán – keresztül mutat rá, hogy a feltörekvő országok afrikai kapcsolatai „semiben sem különböznek a gyarmati rendszert követően a centrum kapitalista államai által kialakított kapcsolatoktól” (p. 147). Taylor hangsúlyozza, hogy az afrikai országok képesek lennének diverzifikálni kapcsolataikat a nyersanyagaikra és piacaikra „éhes” államokkal, amennyibe kormányzataik képesek lennének a saját erőforrásaik felett megszerezni az irányítást. A szerző hivatkozik Amilcar Cabralra is (1979: 143)¹, kiemelve, hogy „Afrika valódi felemelkedésének kiindulópontja” a nemzeti felszabadulás akkor, és csak akkor valósul meg, ha a nemzeti termelőeszközök megszabadulnak mindennemű külföldi dominanciától (p. 160).

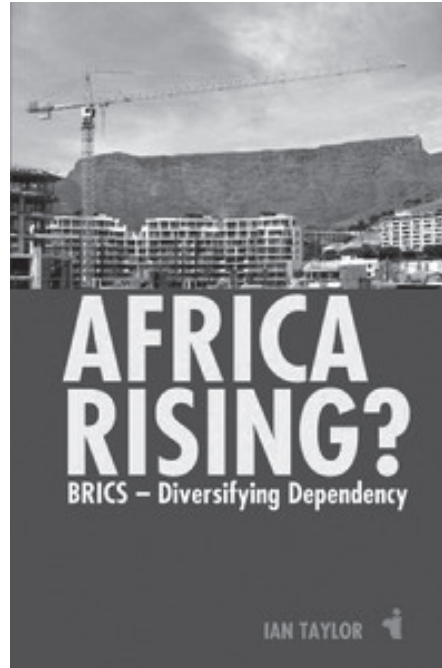
Az első fejezet a felemelkedő Afrika és az elmúlt két évtizedben jelentős számára nőtt partnereinek történetét mutatja be. A könyv fókuszában a BRICS-országok állnak, de a szerző az egykori keleti blokk országait – mint például Lengyelországot – is megemlíti, mivel ezek a ma már EU és NATO tagországok is ismét igyekeznek felvenni a kapcsolatot Afrikával. De olvashatunk az olyan „vagyonkezelő” tanácsadó

Ian Taylor (2014):

Africa Rising?

BRICS – Diversifying Dependency

Suffolk: James Currey

cégekről is (mint az Ernst & Young), akiknek „csalogató dobpergése vonzza az olyan befektetőket” akiknek egy „jó sztori mindennél fontosabb” (pp. 21-22). Ugyanakkor az egyik legfontosabb kérdés, ami önkéntelenül is felmerül bennünk, hogy vajon a politikai fejlődésből, a kormányzásban bekövetkezett pozitív változásokból és a nagyarányú gazdasági növekedésből helyi szinten is profitáltak-e az afrikai társadalmak? Továbbá, mennyiben jelentenek valódi alternatívát Afrika számára az USA által dominált neoliberális washingtoni konszenzussal – vagy akár egymással szemben is – a BRICS-országok?

A második, harmadik, negyedik és ötödik fejezet a BRIC-országokkal foglalkozik – szándékosan kihagyva a Dél-afrikai Köztársaságot, jöllehet ez utóbbi mindent megtesz, hogy önmagát Afrika kapujaként aposztrofálja (pp. 18-19). Először Brazília pragmatikus külpolitikáját ismerhetjük meg, mely számos lehetőséget kínál Afrikának, hogy közben még inkább globális szereplővé válhasson (p. 38). A korábbi brazil elnök, Lula lelkesen hivatkozott Brazília afrikai identitására, mely a közös történelmi múlt, a transzatlanti rabszolga-kereskedelem örökségén alapszik.

Bár Oroszország az egyetlen olyan ország a BRIC-államok között, mely eddig még nem rendezett magas szintű csúcstalálkozót, a kétezres évek végétől az orosz cégek is elszánt befektetőkként jelentek meg Afrikában (p. 76). A verseny azonban rendkívül szoros, és Oroszország lemaradni látszik a befektetésekben. Az indo-afrikai kapcsolatok például ennél jóval többet tudnak felmutatni: egy régóta meghonosodott indiai diaszpórát (p. 82) és a Nehru által csak „testvér-kontinensnek”

hívott percepciót. Jóllehet, Indiát (el nem kötelezett országgént) egy sor extra dimenzió köti Afrikához, és az indo-afrikai együttműködésbe az afrikai humán erőforrás és kapacitások támogatása is beletartozik, „India afrikai segélyezése nem filantróp megnyilvánulás és csakúgy, mint minden más ország, Új Delhi is arra használja fel fejlesztéspolitikai segítségnyújtását, hogy ezzel érje el sajátos politikai célkitűzéseit” (p. 98).

Nem meglepő módon, figyelembe véve Taylor korábbi sino-afrikai témájú munkáit, a „Kína Afrikában” rész az egyik legerősebb fejezet a könyvben. A szerzőnek igaza van, amikor azt állítja, hogy „a hidegháború óta Afrika nemzetközi kapcsolatainak legszignifikánsabb fejleménye Kína politikai és gazdasági befolyásának hatalmas mértékű növekedése” (p. 102). Újfajta stílusa és diplomáciai viselkedése valóban alapvető fontosságúak sikeres térhódításában. Bár mindennek nyersanyagorientált diplomáciája a mozgatórugója, Pekingnek „Afrika új-messiasává” válva egyre nehezebb ezzel a teherrel megbirkóznia (p. 112). Kína pragmatizmusa ugyanakkor a többi BRICS-ország számára is vonzó, és innovatív csúcstalálkozóit azok is másolni kezdték.

Az utolsó két fejezetben Taylor Afrika potenciális erőforrás-átkával foglalkozik, „Afrika nyersanyagoktól való folytonos függésével és ennek következményeivel, különösen, ami az energia és ásványi anyag szektort illeti” (p. 126), mely rendkívül aggasztó részlete a feltörekvő hatalmak dinamikájának. Nem csupán a GDP növekedését, de például a korrigált nettó megtakarításokat is komolyan meg kellene vizsgálni (3. táblázat, pp. 134-135) – állítja Taylor – és valóban számos olyan indikátor hozzáadhatnánk a listához, mint amilyen a HDI, CPI, vagy a Gini index, hogy csak a legfontosabbakat említsük.

Összegezve, az „Afrika felemelkedőben?” egy friss és hiteles könyv Afrika nemzetközi kapcsolatairól a Globális Dél vezető országaival. Alapvető olvasmány a nemzetközi kérdésekre fogékony olvasók számára és kötelező mindazok számára, akik meg szeretnék érteni Afrika lehetséges jövőjét. ☀

Jegyzet

- 1 Cabral, A. (1979): *Unity and Struggle: Speeches and Writings of Amilcar Cabral*. New York: Monthly Review Press.

Nyomdai partnerünk:

7622 Pécs, Légszeszgyár u. 28. tel./fax: 72/532-414